

FRANCISCI PATRICII
PANCOSMIAS
LIBER QUARTUSDECIMUS
AN AER CUM COELO SIT CONTINUUS.

Quid igitur cœlum atque æther, saltem intima sub luna, superficie non finitur? Est ne igitur cum ignis elemento, aut ære continuum? Et si continuum, etiam unum? Et si unum eiusdem quoque naturæ atque essentiæ cum igne, vel ære? Magnæ sunt mehercule, quæstiones hæ, in quas, superiores nos coniecerunt rationes. Equibus, modis quibus, nos exsolvemus? Forte, si repetamus, Empyreum mundum, totum esse spacium, totum lumen, totum calorem, totumque fluorem. Ex quibus quatuor totis ipsum constare. Hæc aut ad extera esse infinita, ad intera finiti centro. Mundus ergo Empyreus hoc totum est. Itaque si æther, seu cœlum spacium, et lumen, et calor, et fluor, ipse quoque est. Empyreus proculdubio est pars. Si pars, necessario ei quoque unita est. Si unita, ei quoque continua. Quis enim partem, dum pars est, vel ratiocinio, vel re, a suo toto dividat? Si æther Empyreus est unita, et continua pars, eiusdem etiam est naturæ. Quid ergo Chaldæi, unum Empyreum docuerunt esse mundum, tres æthereos, et tres hyleos? Empyreum primo per æthereos, deinde per hyleos usque ad centrum penetrare. Deinde æthereos per hyleos usque itidem ad centrum permeare. Penetrationem hanc consideremus, eo modo, quo in Peripato est disputatum, corporum non dari penetrationem. Quam veram esse nos quoque dicimus, in materiatis, atque antitypis corporibus. In carentibus autem materia ista crassa, Empyreus, æthereis, quasi incorporeis, nihil vetare eam posse etiam per hyleos qui materiati sunt per transire. Cur enim non materiale, per materiata non transeat, quando et materialia quædam, qualitates, et formæ, transeant per tota corpora, uti colores, sapes, et similia? Sed cum Chaldæis agamus, qui de immateriata egerunt penetratione.

Si Empyreus usque ad terræ centrum penetrat, rationes, et causæ sunt inveniendæ, quibus id queat facere. Nam vel essentia, vel viribus, vel actionibus penetrat. Si actionibus dicamus solis, cur non addemus etiam viribus? Cum actio nulla, non nisi a viribus fiat; et nullibi actio sit, aut esse possit, ubi non sint vires. At neque vires ab essentia sua sciunguntur umquam, aut alio ab ea amandantur. Ita ut ipsæ procul sint ab essentia, aut essentia procul a viribus. Igitur ubicunque Empyreus actio est, ibi etiam eius vires sunt, et ubi vires, ibi etiam essentia. Nesce igitur est, si Empyreus usque ad centrum penetrat universi, his omnibus eum penetrare, essentia, viribus, actionibus. His ergo tribus, in ætheribus est tribus, est in tribus hyleis. At quæ nam est Empyreus essentia, quæ vires, quæ actiones? Nomine suo, hæc omnia prodit. Empyreus enim dicitur, quia sit ignis, vel igneus, vel ignitus, vel igne constans. Idque rectissima ratione. E quatuor enim, e quibus est constitutus elementis; duobus ignis est, lumine, et calore. Omnis enim ignis hæc duo est lux, et calor. E luce lumen emicat. Empyreus non lucem, sed lumen damus, rationibus iam expositis. Reliqua duo, spacium est, et fluor. Hæc quatuor, qua Empyreus constant essentiam: vires quoque ei indunt, et actiones, tum in eo, tum ex eo edunt. Et penetrationis vim habent ingentem. Nihil enim igne penetrantius. Nam et essentia, et viribus, et actionibus cuncta penetrat. Idque ab elementis suis tulit. Spacium namque omnia penetrat. Idque ab elementis suis tulit. Spacium namque omnia penetrat corpora. Nullum enim corpus est, quod et extra, spacio non constet, et intra non penetretur. Lumine vero quid nam penetrantius? Quod diaphana corpora omnia, quibus universum maxima ex parte constat, omnia transuerberat, et si in opaca incidat, ea comite suo penetrat, et se se cum eo, occulte insinuat, seque illa intingit, et coloribus, hoc est seipso, opacitate eorum paululum alterato, ea inficit. Calor autem nullo excepto, aut diaphano, aut opaco, omnia ingreditur, et tota permeat. Sed et fluor eadem penetrat omnia, vel potius ea omnia constituit Pusilla namque parte, sola terra excepta, ac forte luna, universum totum, fluor est manifestus; et hæc ipsa duo, uti postea ostendetur, e fluore sunt conflata. Itaque si